

ИНСТИТУТ ЗА
МЕДИЈАЦИЈУ,
ПРЕГОВАРАЊЕ И
ЈАВНЕ ПОЛИТИКЕ
ПОВЕРЕЊЕ. ПОМИРЕЊЕ. РАЗВОЈ.

Град Нови Сад

ГРАДСКА УПРАВА ЗА ЗАШТИТУ
ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

РЕЗУЛТАТ ПРОЦЕСА МОНИТОРИНГА И ЕВАЛУАЦИЈЕ ПРОГРАМА И ПРОЈЕКТА

УДРУЖЕЊА ИЗ ОБЛАСТИ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ КОЈИ
СУ РЕАЛИЗОВАНИ НА ТЕРИТОРИЈИ ГРАДА НОВОГ САДА
ТОКОМ 2025. ГОДИНЕ

ИНСТИТУТ ЗА
МЕДИЈАЦИЈУ,
ПРЕГОВАРАЊЕ И
ЈАВНЕ ПОЛИТИКЕ
ПОВЕЉЕЊЕ. ПОМИРЕЊЕ. РАЗВОЈ.

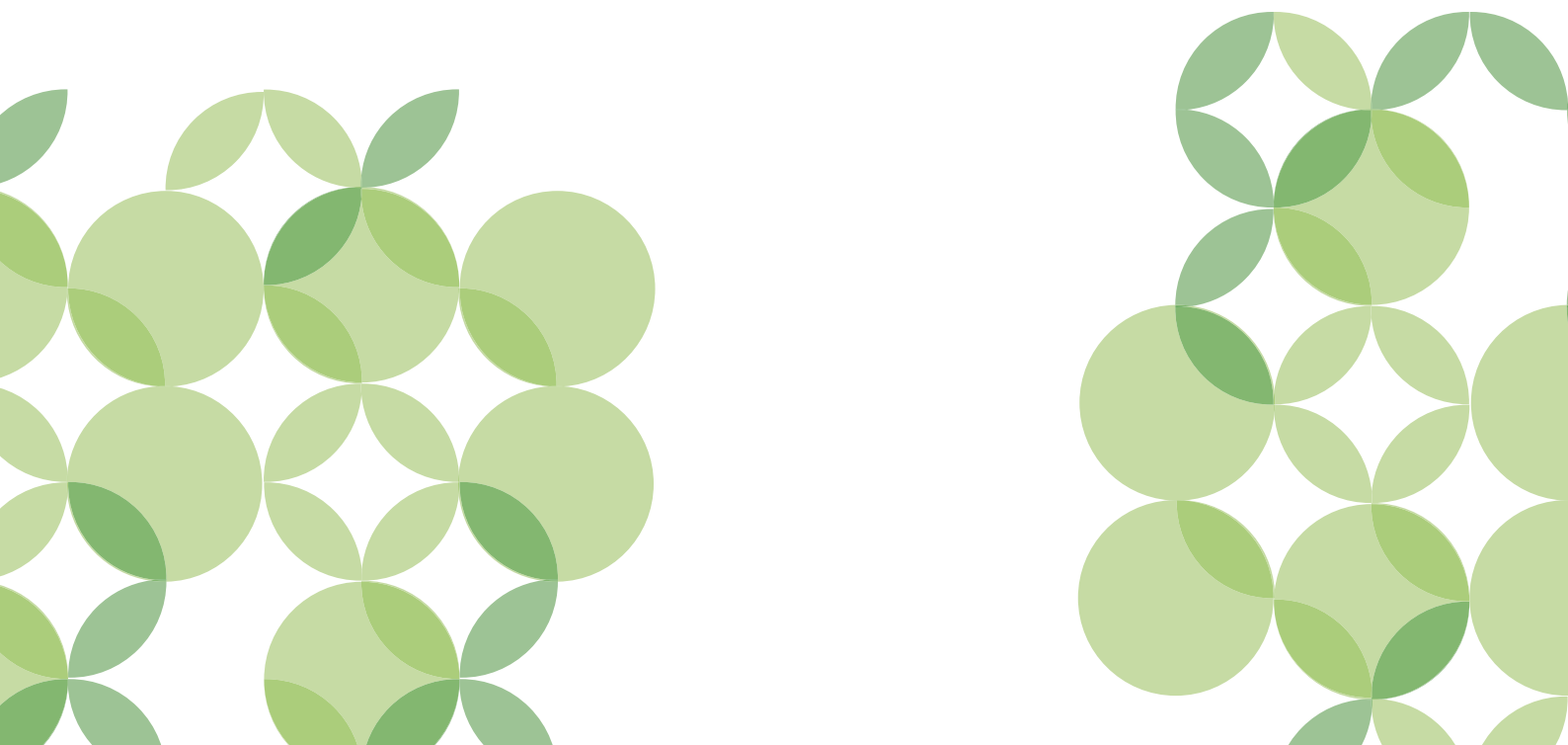

Град Нови Сад

ГРАДСКА УПРАВА ЗА ЗАШТИТУ
ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

РЕЗУЛТАТ ПРОЦЕСА МОНИТОРИНГА И ЕВАЛУАЦИЈЕ ПРОГРАМА И ПРОЈЕКТА

УДРУЖЕЊА ИЗ ОБЛАСТИ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ
СРЕДИНЕ КОЈИ СУ РЕАЛИЗОВАНИ НА ТЕРИТОРИЈИ
ГРАДА НОВОГ САДА ТОКОМ 2025. ГОДИНЕ

Izdavač
Institut za medijaciju, pregovaranje i javne politike

Autor
Milan Krilović

ISBN
978-86-904658-7-3

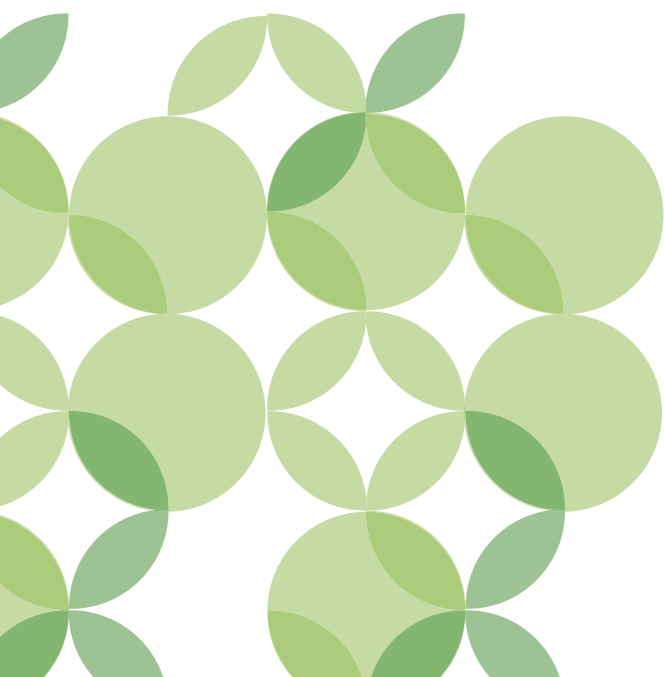
Tiraž
500

Štampa
POLARIS PRINT, Jermenovci

Sadržaj i stavovi izneti u okviru publikacije su isključiva odgovornost autora i ne odražavaju nužno stavove donatora.

САДРЖАЈ

1. Увод	2.
2. Јачање свести о унапређењу и очувању зелених површина	13.
3. Јачање свести о поступању са отпадом и рециклажи	21.
4. Јачање свести о значају и употреби обновљивих извора енергије	26.
5. Јачање свести о заштити животне средине, одрживом развоју и климатским променама	32.
6. Јачање свести о значају и унапређењу заштићених подручја на територији Града Новог Сада, са посебним акцентом на влажна подручја	38.
7. Синтеза кључних налаза и препоруке	43.
8. Закључак	49.

УВОД

УВОД

Ова публикација настала је као резултат процеса мониторинга и евалуације програма и пројеката удружења из области заштите животне средине који су реализовани на територији Града Новог Сада током 2025. године, а који су суфинансирани путем **Јавног конкурса Градске управе за заштиту животне средине Града Новог Сада** који је расписан на основу Закључка Градоначелника Града Новог Сада.¹

Јавни конкурс за 2025. годину био је усмерен на подршку програмима и пројектима који доприносе јачању свести грађана о значају заштите животне средине, унапређењу одрживог развоја и очувању природних ресурса, са посебним нагласком на локалне еколошке изазове и потребе заједнице. Укупно опредељена средства за реализацију програма и пројеката износила су 22.950.000 динара, а подржан је велики број разноврсних иницијатива које су спроводила удружења цивилног друштва.

У циљу обезбеђивања транспарентности, одговорног коришћења јавних средстава и постизања што бољих ефеката реализованих активности, Градска управа за заштиту животне средине предвидела је спровођење независног мониторинга и евалуације одобрених програма и пројеката, у складу са јасно дефинисаним правилима и процедурама.

1. Закључак Градоначелника Града Новог Сада
број: 501-2/2025-36-II од 04.08.2025. године

НАЦИОНАЛНИ СТРАТЕШКИ ОКВИР

Јавни позив за суфинансирање програма и пројеката удружења у области заштите животне средине представља важан оперативни механизам за спровођење националних стратешких докумената Републике Србије. Његов значај огледа се у директном доприносу реализацији циљева дефинисаних Националним програмом заштите животне средине, Стратегијом управљања отпадом, као и стратешким комуникационим оквиром у области екологије.

У односу на **Национални програм заштите животне средине**², Јавни позив омогућава операционализацију стратешких циљева кроз конкретне активности на локалном нивоу. Подржани пројекти доприносе подизању еколошке свести, јачању јавног учешћа и унапређењу знања грађана, што представља један од кључних предуслова за ефикасну примену националних политика заштите животне средине.

У контексту **Стратегије управљања отпадом**³, Јавни позив има посебну улогу у спровођењу мера које се односе на превенцију настанка отпада, едукацију грађана и промоцију одговорног понашања. Кроз подршку едукативним и информативним пројектима, Позив доприноси решавању једног од централних изазова Стратегије - недостатка јавне свести и активног учешћа грађана у систему управљања отпадом.

2. Одлука о утврђивању Националног програма заштите животне средине („Службени гласник РС”, бр. 12/ 2010)

3. Стратегија управљања отпадом за период 2010 - 2019. године (“Сл. гласник РС”, бр. 29/2010)

Јавни позив је усклађен са **стратешким комуникационим оквиром у области екологије**⁴, јер подржава активности које приближавају теме заштите животне средине грађанима на разумљив, локално релевантан и практичан начин. Организације цивилног друштва, као носиоци пројеката, делују као кључни посредници између јавних политика и грађана, чиме се остварује један од основних принципа националне комуникационе стратегије - повезивање стратешких циљева са свакодневним животом заједнице.

Посматран у целини, Јавни позив представља тачку повезивања националних стратегија и њихове примене у пракси. Кроз систематски процес мониторинга и евалуације, омогућено је да се резултати локалних пројеката анализирају као допринос ширим националним циљевима, чиме Јавни позив превазилази улогу механизма финансирања и постаје значајан инструмент унапређења јавних политика у области заштите животне средине.

4. https://www.ekologija.gov.rs/sites/default/files/2021-02/ekologija_stratkom_lektura_srp_final.pdf

ЛОКАЛНИ СТРАТЕШКИ И ПРОГРАМСКИ ОКВИР

Програми и пројекти који су предмет ове анализе реализовани су у ширем контексту дугорочног развоја Града Новог Сада, дефинисаног **Планом развоја Града Новог Сада за период 2023 - 2030. године**⁵. Овај стратешки документ представља кровни оквир за планирање и спровођење јавних политика на локалном нивоу и дефинише кључне развојне правце града у области друштвеног, економског и одрживог развоја.

Заштита животне средине и унапређење квалитета живота грађана препознати су као један од важних стратешких приоритета града, са посебним нагласком на одрживо управљање природним ресурсима, унапређење еколошке свести, активно укључивање грађана и локалних заједница, као и јачање отпорности града на климатске и еколошке изазове.

У том смислу, програми и пројекти удружења из области заштите животне средине, који су суфинансирани путем Јавног конкурса за 2025. годину, могу се посматрати као конкретни инструменти спровођења локалних развојних циљева. Кроз едукативне, промотивне и партиципативне активности, ови пројекти доприносе операционализацији стратешких опредељења града и представљају важан механизам повезивања јавне политике, цивилног сектора и грађана.

5. План Развоја Града Новог Сада 2023 - 2030. године („Службени лист Града новог Сада“, број 58/23)

Увођењем мониторинга и евалуације као обавезног дела процеса реализације пројеката, Град Нови Сад додатно осигурава усклађеност реализованих активности са дефинисаним стратешким циљевима, као и могућност учења, унапређења и даљег развоја локалних политика у области заштите животне средине.

Процес суфинансирања програма и пројеката удружења из области заштите животне средине утемељен је на важећим прописима и стратешким документима Града Новог Сада, као и на **Правилнику о суфинансирању програма и пројеката удружења чији су програмски циљеви у области заштите животне средине**⁶.

Смерницама за припрему предлога програма и пројеката детаљно су дефинисани услови учешћа на конкурсима, критеријуми за избор пројеката, као и обавезе носилаца програма у фази реализације и извештавања. Посебан сегмент смерница односи се на обавезу сарадње са удружењем које спроводи мониторинг и евалуацију, као и на обавезу достављања тачних, потпуних и проверљивих података о реализованим активностима.

ПРОЦЕС МОНИТОРИНГА И ЕВАЛУАЦИЈЕ

Мониторинг и евалуација представљају саставни део циклуса управљања програмима и пројектима финансираним из јавних средстава. Њихова сврха није само контрола трошења средстава, већ и сагледавање остварених резултата, ефеката и доприноса пројеката унапређењу заштите животне средине на локалном нивоу.

6. Правилник о суфинансирању програма и пројеката удружења чији су програмски циљеви из области заштите животне средине („Службени лист Града Новог Сада“, број 42/25)

У оквиру овог процеса, удружења која су реализовала одобрене програме и пројекте била су у обавези да доставе наративне и финансијске извештаје о реализацији активности, користећи прописане обрасце. Прикупљени извештаји представљају основни извор података за ову анализу и обухватају информације о циљевима, активностима, броју корисника, врстама реализованих активности, видљивости пројеката, као и изазовима и постигнутим резултатима.

ЦИЉ И МЕТОДОЛОШКИ ОКВИР АНАЛИЗЕ

Циљ ове публикације јесте да, на основу анализе прикупљених извештаја о реализацији пројеката, пружи обједињени увид у начин на који су јавна средства коришћена, које врсте активности су најчешће реализоване, какви су досегнути ефекти, као и које су кључне поуке и препоруке за унапређење будућих програма и политика у области заштите животне средине на територији Града Новог Сада.

Анализа се заснива на комбинацији квантитативних и квалитативних метода, уз поштовање принципа објективности, упоредивости и транспарентности података.

УЛОГА МОНИТОРИНГА И ЕВАЛУАЦИЈЕ У СПРОВОЂЕЊУ ЈАВНОГ ПОЗИВА

Циљ ове публикације јесте да, на основу анализе прикупљених извештаја о реализацији пројеката, пружи обједињени увид у начин на који су јавна средства коришћена, које врсте активности су најчешће реализоване, какви су досегнути ефекти, као и које су кључне поуке и препоруке за унапређење будућих програма и политика у области заштите животне средине на територији Града Новог Сада.

Анализа се заснива на комбинацији квантитативних и квалитативних метода, уз поштовање принципа објективности, упоредивости и транспарентности података.

МОНИТОРИНГ И ЕВАЛУАЦИЈА КАО МЕХАНИЗАМ ОДГОВОРНОСТИ И УЧЕЊА

У оквиру Јавног позива, мониторинг и евалуација су осмишљени као механизам који истовремено обезбеђује транспарентно и одговорно коришћење јавних средстава, пружа подршку удружењима током реализације пројеката и генерише релевантне податке за будуће унапређење јавних политика. Оваквим приступом, процес превазилази класичан модел „накнадне контроле“ и постаје алат за континуирано унапређење квалитета програма и пројеката.

МЕТОДОЛОГИЈА И ИНСТРУМЕНТИ МОНИТОРИНГА И ЕВАЛУАЦИЈЕ

Методолошки приступ заснива се на комбинацији квантитативних и квалитативних метода, како би се обезбедио свеобухватан увид у реализацију пројеката.

Кључни инструменти процеса обухватају:

1. Коришћење стандардизованих образаца за извештавање, који омогућавају упоредивост података између различитих пројеката;
2. Редовне онлајн и телефонске консултације са корисницима средстава, ради праћења динамике и квалитета реализације;
3. Теренске обиласке и директан контакт са учесницима активности;
4. Прикупљање и анализу пратеће документације, фото и видео материјала.

ТРАНСПАРЕНТНОСТ И ЈАВНА ДОСТУПНОСТ РЕЗУЛТАТА

Посебан сегмент процеса мониторинга и евалуације односи се на транспарентност и јавно представљање резултата. Прикупљени подаци се систематизују и представљају кроз онлајн платформу и тематске публикације, чиме се **грађанима омогућава увид у начин коришћења јавних средстава, удружењима пружа простор за представљање резултата и примера добре праксе, а доносиоцима одлука обезбеђује аналитичка основа за будуће планирање.**

На овај начин, мониторинг и евалуација постају важан елемент јавне комуникације и јачања поверења између институција, цивилног друштва и грађана.

Посматран у ширем контексту, систем мониторинга и евалуације представља кључну карику која повезује:

- националне стратешке документе,
- Јавни позив као оперативни инструмент,
- и конкретне активности које се реализују у локалним заједницама.

Анализа прикупљених извештаја не служи само да би се утврдило да ли су активности спроведене, већ и како и са каквим ефектима. Управо у томе лежи његов значај за унапређење будућих програма, конкурса и јавних политика у области заштите животне средине.

СТРУКТУРА АНАЛИЗЕ У СКЛАДУ СА ОБЛАСТИМА ЈАВНОГ ПОЗИВА

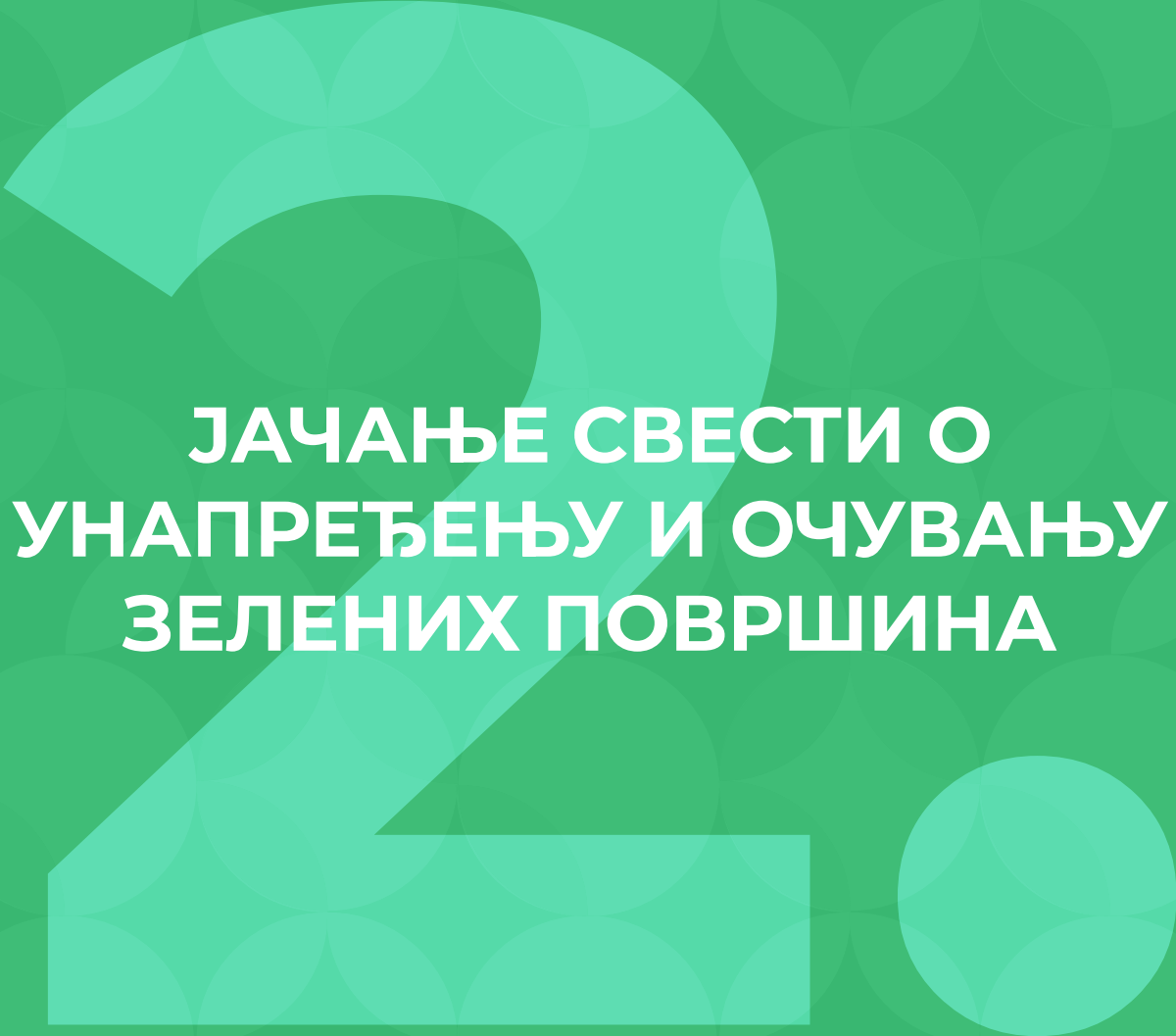
У циљу систематичног и прегледног приказа резултата, анализа прикупљених података о реализацији програма и пројеката спроведена је у складу са тематским областима дефинисаним Јавним позивом за суфинансирање програма и пројеката удружења из области заштите животне средине.

На овај начин обезбеђена је пуна усклађеност аналитичког приступа са конкурсним оквиром, као и могућност упоредивог сагледавања обима активности, остварених резултата и домета пројеката у свакој од приоритетних области.

У складу са Јавним позивом, анализа ће бити приказана по следећим областима:

- I. Јачање свести о унапређењу и очувању зелених површина;
- II. Јачање свести о поступању са отпадом и рециклажи;
- III. Јачање свести о значају и употреби обновљивих извора енергије;
- IV. Јачање свести о заштити животне средине, одрживом развоју и климатским променама;
- V. Јачање свести о значају и унапређењу заштићених подручја на територији Града Новог Сада, са посебним акцентом на влажна подручја.

Структура анализе омогућава јасно сагледавање тематске расподеле подржаних пројеката, идентификовање доминантних области деловања, као и уочавање потенцијалних празнина и развојних могућности за будуће конкурсне циклусе. Истовремено, она пружа основу за формулисање закључака и препорука усмерених ка унапређењу програма и политика у области заштите животне средине на локалном нивоу.

A large, stylized graphic of the number '2020' in a light green color, centered on the page. The '2' is on the left, the '0' is in the middle, and the '20' is on the right. The background is a dark green with a repeating pattern of overlapping circles in a lighter shade of green.

**ЈАЧАЊЕ СВЕСТИ О
УНАПРЕЂЕЊУ И ОЧУВАЊУ
ЗЕЛЕНИХ ПОВРШИНА**

2. ЈАЧАЊЕ СВЕСТИ О УНАПРЕЂЕЊУ И ОЧУВАЊУ ЗЕЛЕНИХ ПОВРШИНА

Пројекти реализовани у оквиру области јачања свести о унапређењу и очувању зелених површина представљају најбројнију и тематски најразноврснију групу у оквиру Јавног позива. Активности су биле усмерене на подизање знања, развој еколошких навика и подстицање активног односа грађана према јавним зеленим просторима, са посебним фокусом на децу и младе.

ОБУХВАТ И ЦИЉНЕ ГРУПЕ

У овој области реализован је значајан број пројеката који су обухватили:

- децу предшколског и млађег основношколског узраста,
- ученике старијих разреда основне школе и средњошколце,
- младе и општу популацију,
- особе из осетљивих група, укључујући децу и младе са сметњама у развоју.

Укупно, пројекти из ове области обухватили су **неколико хиљада директних корисника**, док је број индиректних корисника (родитељи, наставници, локална заједница, корисници јавних простора и пратиоци онлајн садржаја) достигао **десетине хиљада**, што указује на висок јавни домет и ширење утицаја ван непосредних учесника.

ТИПОВИ И ФОРМАТИ АКТИВНОСТИ

Најчешће реализоване активности укључивале су:

- едукативне и креативне радионице у школама, вртићима и јавним просторима;
- теренске активности у парковима, школским двориштима и приобаљима река;
- практичан рад са децом (садња дрвећа и биљака, уређење простора, игре и квизови);
- истраживачке и анкетне активности усмерене на испитивање потреба грађана;
- јавне трибине, предавања и презентације;
- промотивне и информативне активности путем друштвених мрежа и локалних медија.

Комбинација едукативних, практичних и комуникационих формата показала се као ефикасан модел за приближавање теме зелених површина различитим узрастима и групама.

КВАНТИТАТИВНИ ПОКАЗАТЕЉИ ДОМЕТА

Сумирани подаци указују да су пројекти у овој области остварили:

- **више хиљада директних учесника**, при чему доминирају деца и млади;
- **значајан број теренских активности** на више локација у граду и приградским насељима;
- **велики обим дистрибуције едукативних и промотивних материјала** (флајери, брошуре, приручници, постери и други материјали...);
- **изражен онлајн домет**, кроз друштвене мреже и медијске објаве, који је у појединим пројектима премашио неколико хиљада корисника.

Ови подаци указују да је област зелених површина имала највећи кумулативни домет у оквиру Јавног позива.

УОЧЕНИ ЕФЕКТИ И ДОБРЕ ПРАКСЕ

У извештајима се доследно наводе позитивни ефекти у погледу:

- повећаног разумевања значаја зелених површина за квалитет живота;
- развоја одговорнијег понашања деце и младих у јавним просторима;
- јачања осећаја припадности и бриге за локално окружење;
- укључивања родитеља, наставника и локалне заједнице у активности.

Посебно се издвајају пројекти који су комбиновали едукацију са практичним радом, као и они који су били усмерени на најмлађе узрасте, што представља снажан основ за дугорочне промене навика и ставова.

ИЗАЗОВИ У РЕАЛИЗАЦИЈИ

Најчешће пријављени изазови односили су се на:

- временске услове и сезонска ограничења,
- кратке рокове за реализацију,
- организационе изазове приликом рада са већим бројем учесника

Већина ових изазова превазиђена је флексибилним планирањем, прилагођавањем формата активности и добром сарадњом са образовним установама и локалном заједницом.

СУМИРАНИ ЗАКЉУЧАК ЗА ОБЛАСТ

Анализа показује да је област јачања свести о унапређењу и очувању зелених површина кључна за остваривање циљева Јавног позива. Велики обухват корисника, разноврсност активности и висок степен укључености деце и младих указују на то да су подржани пројекти дали значајан допринос развоју еколошке свести и активног односа грађана према јавним зеленим просторима, што представља важну основу за даљи развој локалних политика заштите животне средине.

СУМИРАНИ КВАНТИТАТИВНИ ПОКАЗАТЕЉИ

Број купно реализованих пројеката: 15

Ови пројекти су реализовани у различитим деловима града и приградским насељима, најчешће у парковима, школским двориштима и јавним зеленим просторима.

ДИРЕКТНИ КОРИСНИЦИ⁷

Укупан број директних корисника: ≈ 1.050

Структура директних корисника:

- доминирају **деца и млади** (предшколски и школски узраст),
- мањи, али значајан број чине одрасли учесници (грађани, студенти, наставници).

ДИРЕКТНИ КОРИСНИЦИ

Процењени број индиректних корисника: преко 45.000⁸

Индиректни корисници обухватају:

- родитеље и чланове породица учесника,
- кориснике јавних зелених површина,

7. У појединим пројектима пријављен је прецизан број по полу и узрасту, док је код других наведен укупан број учесника.

8. Овај податак указује да је управо ова област имала највећи јавни домет у оквиру Јавног позива

- ширу локалну заједницу,
- онлајн публику путем друштвених мрежа и медија.

РЕАЛИЗОВАНЕ АКТИВНОСТИ И ЛОКАЦИЈЕ

- **Више од 60 реализованих активности**, укључујући:
 - едукативне и креативне радионице,
 - теренске и истраживачке активности,
 - јавне презентације и промотивне догађаје.
- **Преко 20 различитих локација** на територији Града Новог Сада.

ЕДУКАТИВНИ И ПРОМОТИВНИ МАТЕРИЈАЛИ

- **Преко 7.000 дистрибуираних материјала**, укључујући:
 - брошуре и приручнике,
 - бојанке и едукативне публикације,
 - плакате и визуелне материјале.
- Додатно остварен значајан дигитални домет кроз објаве и видео-садржаје.

У области јачања свести о унапређењу и очувању зелених површина реализовано је укупно 10 пројеката, који су обухватили око 1.050 директних корисника, док је процењени број индиректних корисника премашио 45.000. Током реализације спроведено је више од 60 различитих активности на преко 20 локација, уз дистрибуцију више од 7.000 едукативних и промотивних материјала. Ови подаци указују на висок интензитет и изузетан јавни домет активности у овој области.

**ЈАЧАЊЕ СВЕСТИ
О ПОСТУПАЊУ СА
ОТПАДОМ И РЕЦИКЛАЖИ**

3. ЈАЧАЊЕ СВЕСТИ О ПОСТУПАЊУ СА ОТПАДОМ И РЕЦИКЛАЖИ

Пројекти у овој области показују **највећи обим и највећу разноврсност приступа** у оквиру Јавног позива. Активности су обухватиле све узрасте - од предшколске деце до одраслих и шире јавности - и комбиновале су **директну едукацију, практичне акције и масовне информативне кампање.**

КЉУЧНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ ОБЛАСТИ:

Доминација едукативних активности

Већина пројеката је била усмерена на стицање конкретних знања:

- правилно раздвајање отпада,
- рециклажа у домаћинству, компостирање, смањење употребе пластике.

Снажан фокус на децу и младе

Највећи број директних корисника чине:

- деца предшколског и школског узраста,
- средњошколци и млади, што указује на стратешко улагање у дугорочну промену навика.

Изузетно висок медијски и јавни домет

За разлику од прве области, овде је велики број пројеката укључио:

- ТВ емисије,
- онлајн видео садржаје,
- друштвене мреже,
- масовну дистрибуцију промотивних материјала.

Практичне активности као кључни елемент

Чишћење јавних површина, постављање канти за селекцију отпада, такмичења, радионице и демонстрације допринеле су да се знање одмах примени у пракси.

У целини, ова област се издваја као **квантитативно најјача** и као област са **највећим потенцијалом за видљив и мерљив утицај на локалну заједницу**.

СУМИРАНИ КВАНТИТАТИВНИ ПОКАЗАТЕЉИ

Број пројеката укупно реализованих пројеката: 20+⁹

9. „+“ зато што се ова област преклапа и са другим областима (како су у извештајим организације и наводиле)

ДИРЕКТНИ КОРИСНИЦИ¹⁰

Укупан број директних корисника: ≈ 4.200

Структура:

- деца предшколског и школског узраста - највећи удео,
- средњошколци и млади,
- мањи број одраслих учесника (грађани, спортисти, родитељи).

Број индиректних корисника је процењен на преко 60.000

Обухвата:

- ТВ емисије и прилоге,
- онлајн видео садржаје (YouTube, Instagram, TikTok и друге),
- родитеље и породице деце учесника,
- ширу локалну заједницу.

Ово је највећи индиректни домет од свих области Јавног позива.

Реализовано је преко 120 различитих активности на више од 30 локација на територији Града Новог Сада и околних насеља.

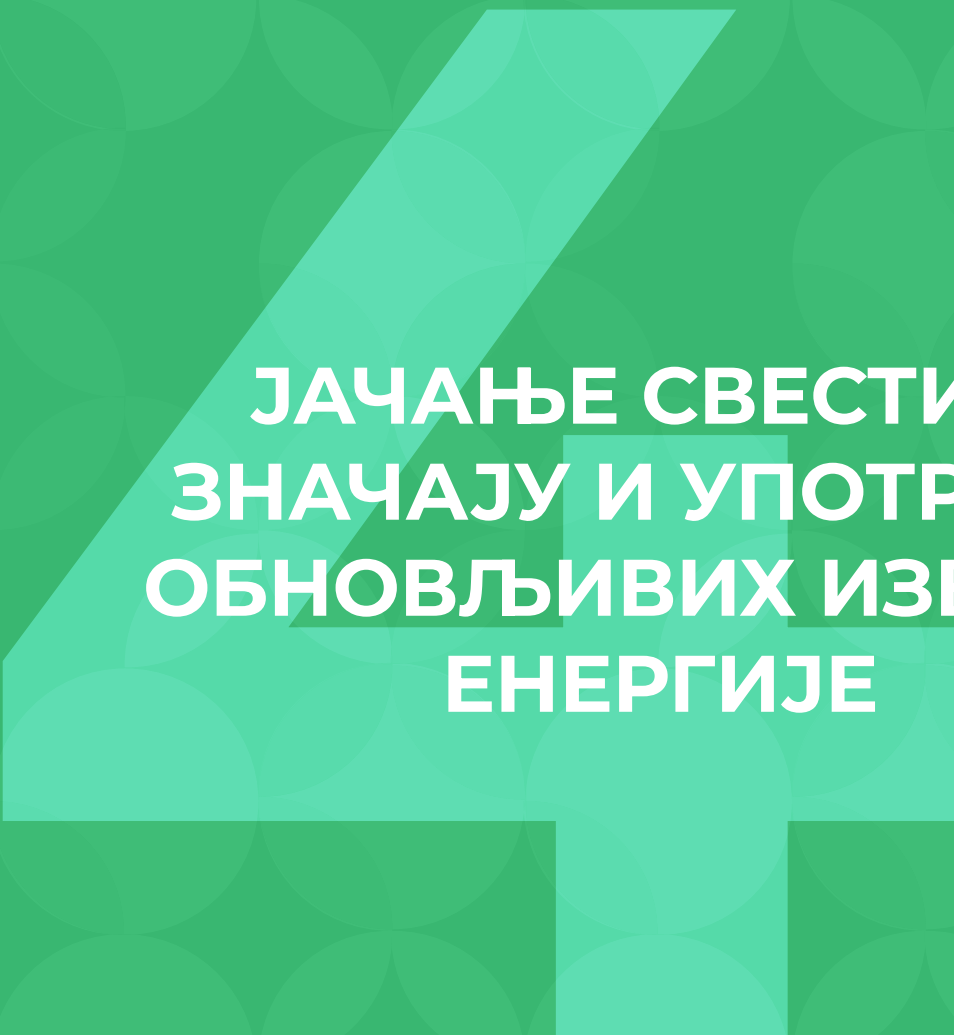
- едукативна предавања и радионице,
- акције чишћења,
- практичне демонстрације рециклаже,
- јавне догађаје и такмичења,
- медијске и онлајн кампање.

10. код медијских и ТВ садржаја директни корисници су рачунати само тамо где је то експлицитно наведено као директан контакт, без дуплирања са индиректним дометом.

Едукативни и промотивни материјали

- **Преко 50.000 дистрибуираних материјала, укључујући:**
 - брошуре, флајере, плакате,
 - платнене и биоразградиве кесе,
 - мајице, шоље, бојанке, сликовнице,
 - дигиталне материјале и видео садржаје.

У области јачања свести о поступању са отпадом и рециклажи реализовано је више од 20 пројеката који су обухватили око 4.200 директних корисника, док је процењени број индиректних корисника премашио 60.000. Током реализације спроведено је више од 120 активности на преко 30 локација, уз дистрибуцију више од 50.000 едукативних и промотивних материјала. Ови резултати указују да је управо ова област имала највећи квантитативни обим и најшири јавни домет у оквиру Јавног позива.

**ЈАЧАЊЕ СВЕСТИ О
ЗНАЧАЈУ И УПОТРЕБИ
ОБНОВЉИВИХ ИЗВОРА
ЕНЕРГИЈЕ**

4. ЈАЧАЊЕ СВЕСТИ О ЗНАЧАЈУ И УПОТРЕБИ ОБНОВЉИВИХ ИЗВОРА ЕНЕРГИЈЕ

Пројекти реализовани у оквиру области обновљивих извора енергије били су мање бројни у односу на претходне две области, али су се одликовали **високим степеном тематске фокусираности, квалитетом садржаја и јасном едукативном структуром.**

Активности су биле усмерене пре свега на **децу, младе и образовну заједницу**, са циљем да се сложене теме енергетске транзиције приближе кроз практичне примере, демонстрације и интерактивне формате.

КЉУЧНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ ОБЛАСТИ:

- **Едукативни приступ као доминантан модел**

Већина пројеката заснивала се на:

- радионицама у школама,
- јавним едукативним догађајима и трибинама,
- конференцијама и панел дискусијама,
- практичним демонстрацијама (соларни системи, примери добре праксе).

- **Фокус на младе и ученике**

Директни корисници су у највећој мери:

- ученици основних и средњих школа,
- млади и студенти,
- мањи број одраслих грађана и стручне јавности.

- **Комбинација локалног и стручног приступа**

Поред рада са децом и младима, поједини пројекти су укључивали и:

- стручњаке из области енергетике,
- представнике институција,
- академску и професионалну јавност, што је допринело повезивању образовног и стратешког нивоа.

- **Умерен, али циљан јавни дOMET**

За разлику од области отпада и рециклаже, медијски дOMET је био мањи, али **прецизније усмерен ка заинтересованој јавности**, што указује на потенцијал за даље ширење ове теме у будућим конкурсним циклусима.

У целини, ова област се може окарактерисати као **стратешки важна, али недовољно заступљена**, са великим потенцијалом за развој дугорочних едукативних програма.

СУМИРАНИ КВАНТИТАТИВНИ ПОКАЗАТЕЉИ

Укупан број реализованих пројеката: 8

Пројекти су реализовани у школама, јавним просторима и кроз један стручни догађај (конференцијски формат).

ДИРЕКТНИ КОРИСНИЦИ

Укупан број директних корисника: ≈ 460

Структура:

- ученици основних и средњих школа - доминантна група,
- млади и студенти,
- мањи број одраслих учесника (грађани и стручна јавност).

Просечна старост директних корисника креће се **од 12 до 25 година**, у зависности од типа активности.

Процењени број индиректних корисника је ≈ 5.000 - 6.000

Обухвата:

- онлајн публику (друштвене мреже, видео садржаји),
- медијске објаве,
- грађане који су били у контакту са изложбама и јавним догађајима.

Реализоване активности (око 20 реализованих активности), на више од 10 локација (школе, јавни простори, конференцијске сале) укључујући:

- едукативне радионице,
- трибине и панел дискусије,
- конференцију,
- разне изложбе и демонстрације.

ЕДУКАТИВНИ И ПРОМОТИВНИ МАТЕРИЈАЛИ

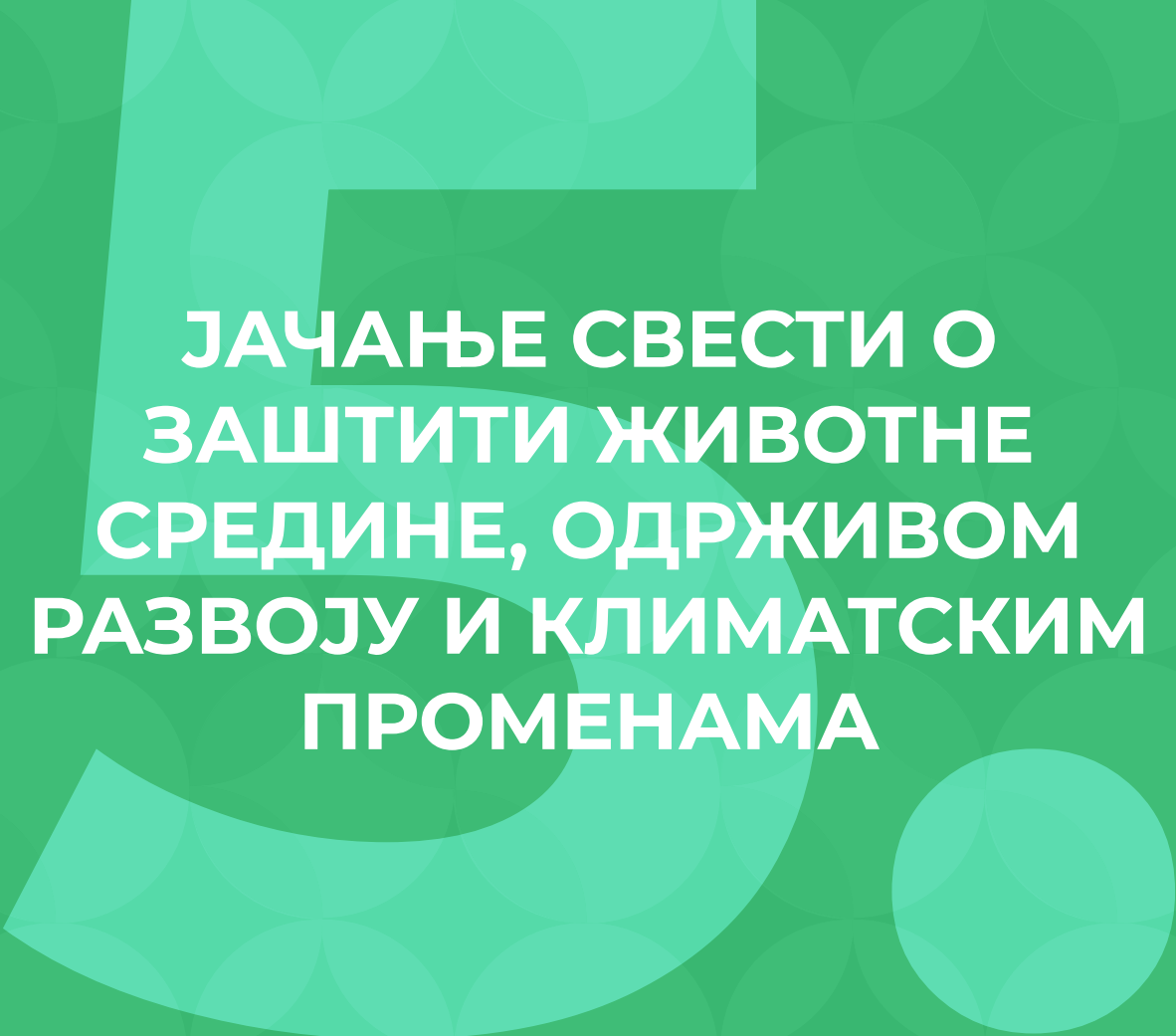
- **Преко 7.500 дистрибуираних материјала, укључујући:**

Већина пројеката заснивала се на:

- флајере и брошуре,
 - плакате,
 - мајице, налепнице и друге едукативне реквизите.
- **Додатни дигитални садржаји (објаве, видео клипови, снимци догађаја).**

У области јачања свести о значају и употреби обновљивих извора енергије реализовано је пет пројеката који су обухватили око 460 директних корисника, пре свега деце и младих. Процењени број индиректних корисника креће се између 5.000 и 6.000. Током реализације спроведено је око 20 активности на више од 10 локација, уз дистрибуцију преко 7.500 едукативних и промотивних материјала. Иако мање заступљена у односу на друге области, ова тематска целина показује висок квалитет садржаја и значајан потенцијал за даљи развој.¹¹

11. Ова област је најмања по обиму, али најконзистентнија по квалитету и усмерености, те неопходно јачати је у наредним јавним позивима.

A large, stylized number '5' is centered on the page. It is composed of several overlapping, semi-transparent shapes in various shades of green, creating a layered, geometric effect. The background of the entire page is a dark green color with a repeating pattern of lighter green circles of varying sizes, some overlapping each other.

**ЈАЧАЊЕ СВЕСТИ О
ЗАШТИТИ ЖИВОТНЕ
СРЕДИНЕ, ОДРЖИВОМ
РАЗВОЈУ И КЛИМАТСКИМ
ПРОМЕНАМА**

5. ЈАЧАЊЕ СВЕСТИ О ЗАШТИТИ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ, ОДРЖИВОМ РАЗВОЈУ И КЛИМАТСКИМ ПРОМЕНАМА

Ова област представља **најширу и најразноврснију тематску целину** у оквиру Јавног позива, како по броју пројеката, тако и по типовима активности, циљним групама и оствареном домету.

Пројекти су обухватили **комбинацију едукативних, културних, медијских и теренских активности**, са јасним фокусом на дугорочно јачање еколошке свести, разумевање климатских изазова и промоцију одрживих стилова живота.

КЉУЧНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ ОБЛАСТИ:

- **Изузетна тематска разноврсност**

Обухваћене су теме:

- климатске промене и квалитет ваздуха,
- урбани биодиверзитет,
- одрживи развој и Поглавље 27,
- критички однос према „зеленим“ тврдњама (greenwashing),
- повезивање екологије, културе, образовања и дигиталних медија.

- **Широк распон циљних група¹²**

Пројекти су били усмерени на:

- децу предшколског и школског узраста,
- младе и средњошколце,
- одрасле грађане и стручну јавност,
- старије суграђане и локалне заједнице.

- **Широк распон циљних група**

Пројекти су били усмерени на:

- децу предшколског и школског узраста,
- младе и средњошколце,
- одрасле грађане и стручну јавност,
- старије суграђане и локалне заједнице.

- **Снажан јавни и медијски домет**

За разлику од већине других области, значајан део активности у овој области реализован је кроз:

- онлајн кампање,
- друштвене мреже,
- дигиталне публикације,
- подкасте, видео и мултимедијалне садржаје¹³.

12. Посебно је значајно укључивање **осетљивих и маргинализованих група**, као и међугенерациски приступ.

13. Ово је резултирало **изузетно високим бројем индиректних корисника**.

- **Комбинација знања, дијалога и практичног деловања**

Поред информисања, велики број пројеката је подстицао:

- критичко размишљање,
- јавни дијалог,
- активно учешће грађана,
- конкретне промене понашања и навика.

У целини, ова област има највећи утицај на формирање дугорочних ставова и представља темељ за будуће политике, програме и јавне кампање у области заштите животне средине.

СУМИРАНИ КВАНТИТАТИВНИ ПОКАЗАТЕЉИ

Број реализованих пројеката: 12

Пројекти су реализовани на територији Новог Сада и шире (локалне заједнице, школе, јавни простори, онлајн окружење).

Укупан број директних корисника: ≈ 2.000

Структура директних корисника:

- деца и млади (предшколци, ученици, средњошколци) - доминантна група,
- млади активисти и студенти,
- одрасли грађани и стручна јавност,
- старији суграђани у локалним заједницама.

Просечан узраст варира од 5 до 80 година, што ову област чини генерацијски најобухватнијом.

Број индиректних корисника (јавни, медијски и онлајн домет) процењени је на преко 40.000

Обухваћени су:

- корисници друштвених мрежа,
- публика онлајн кампања, подкаста и видео садржаја,
- читаоци дигиталних публикација и е-књига,
- шира јавност изложена медијским објавама.

Ово је **убедљиво највећи домет** међу свим анализираним областима.

ЕДУКАТИВНИ И ПРОМОТИВНИ МАТЕРИЈАЛИ

- **Преко 12.000 дистрибуираних материјала, укључујући:**
 - флајере, плакате и брошуре,
 - едукативне буклете и публикације,
 - дигиталне е-књиге и онлајн ресурсе,
 - мултимедијалне садржаје (видео, подкаст).

У области јачања свести о заштити животне средине, одрживом развоју и климатским променама реализовано је десет пројеката који су обухватили око 2.000 директних корисника различитих узраста. Захваљујући снажној употреби дигиталних и медијских канала, процењени број индиректних корисника премашује 40.000. Реализовано је више од 60 активности на преко 20 локација, уз дистрибуцију више од 12.000 едукативних и промотивних материјала. Ова област показује највећи јавни домет и кључну улогу у обликовању дугорочне еколошке свести грађана.¹⁴

14. Област IV је најобимнија, највидљивија и има највећи друштвени утицај.

**ЈАЧАЊЕ СВЕСТИ О
ЗНАЧАЈУ И УНАПРЕЂЕЊУ
ЗАШТИЂЕНИХ ПОДРУЧЈА
НА ТЕРИТОРИЈИ ГРАДА
НОВОГ САДА, СА
ПОСЕБНИМ АКЦЕНТОМ
НА ВЛАЖНА ПОДРУЧЈА**

6. ЈАЧАЊЕ СВЕСТИ О ЗНАЧАЈУ И УНАПРЕЂЕЊУ ЗАШТИЋЕНИХ ПОДРУЧЈА НА ТЕРИТОРИЈИ ГРАДА НОВОГ САДА, СА ПОСЕБНИМ АКЦЕНТОМ НА ВЛАЖНА ПОДРУЧЈА

Пројекти реализовани у оквиру ове области представљају **најспецифичнију и најтериторијално најјасније дефинисану тематску целину** у оквиру Јавног позива. За разлику од осталих области које обухватају читав град или широку јавност, активности у овој области биле су директно повезане са **конкретним заштићеним подручјима**, пре свега влажним и мочварним стаништима.

КЉУЧНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ ОБЛАСТИ:

- **Јасан просторни фокус**

Активности су реализоване у и око заштићених подручја као што су:

- влажна и мочварна станишта,
- приобална подручја,
- заштићене природне целине од значаја за биодиверзитет¹⁵.

- **Изразито едукативно-практичан модел**

Пројекти су комбиновали:

- радионице и теренске едукације,
- јавне трибине и разговоре са грађанима,
- активности чишћења и очувања станишта,
- поделу едукативног материјала.

15. Овај приступ је омогућио директан контакт учесника са природом и учење „на терену“.

- **Фокус на младе и осетљиве групе**

Посебну вредност ове области представља укључивање:

- деце и младих,
- ученика средњих школа,
- особа са сметњама у развоју, чиме је обезбеђен снажан инклузивни и социјални аспект заштите природе.

- **Умерен, али садржајно снажан јавни домет**

За разлику од области са масовним медијским кампањама, овде је домет мањи, али **квалитет интеракције значајно већи**, јер су корисници директно укључени у активности и простор.

У целини, ова област се издваја као **најконкретнија у погледу повезивања едукације, заштите природе и локалног контекста**, и као кључна за разумевање значаја очувања влажних подручја у урбаном и приградском окружењу Новог Сада.

СУМИРАНИ КВАНТИТАТИВНИ ПОКАЗАТЕЉИ

Број реализованих пројеката: 6

Пројекти су били фокусирани искључиво или доминантно на заштићена подручја и влажна станишта на територији Града Новог Сада и околине.

Укупан број директних корисника: ≈ 6.400

Структура директних корисника:

- деца и млади (ученици и средњошколци),
- млади и одрасли грађани,
- особе са сметњама у развоју (у појединим пројектима и до 100% учесника).

Просечна старост директних корисника креће се од 17 до 30 година, у зависности од типа активности.

Процењен број индиректних корисника је преко 20.000

Обухвата:

- грађане који су били у контакту са промотивним активностима,
- ширу локалну заједницу,
- онлајн публику и медијске објаве.

Реализовано је око 25 - 30 активности на више од 10 различитих локација са јасним акцентом на влажна подручја и заштићене целине, укључујући:

- теренске едукације у заштићеним подручјима,
- радионице и јавне трибине,
- еколошке акције и практичне активности,
- информативне и промотивне догађаје.

ЕДУКАТИВНИ И ПРОМОТИВНИ МАТЕРИЈАЛИ

- **Преко 6.000 дистрибуираних материјала, укључујући:**
 - флајере,
 - едукативне брошуре,
 - публикације и информативне материјале.
- Допунски дигитални садржаји и онлајн објаве.

У области јачања свести о значају и унапређењу заштићених подручја, са посебним акцентом на влажна подручја, реализовано је шест пројеката који су обухватили око 6.400 директних корисника. Процењени број индиректних корисника премашује 20.000. Реализовано је око 30 активности на више од 10 локација, при чему је посебан нагласак стављен на теренске едукације и директан контакт са заштићеним природним целинама. Ова област показује снажан локални утицај и значајан допринос разумевању вредности и очувања влажних станишта у урбаном контексту.¹⁶

16. Ово је просторно најконкретнија област, најинклузивнија по структури корисника и кључна за локалне политике заштите природе.

СИНТЕЗА КЉУЧНИХ НАЛАЗА И ПРЕПОРУКЕ

7. СИНТЕЗА КЉУЧНИХ НАЛАЗА И ПРЕПОРУКЕ

СИНТЕЗА КЉУЧНИХ НАЛАЗА

Анализа програма и пројеката реализованих у оквиру Јавног позива показује да је конкурс представљао **снажан и функционалан инструмент спровођења локалних и националних политика заштите животне средине**, са јасним и мерљивим ефектима на нивоу града и локалних заједница.

КЉУЧНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ ОБЛАСТИ:

1. Висок укупни обухват и јавни домет

Укупно посматрано, подржани пројекти су:

- обухватили **десетине хиљада директних корисника**,
- остварили **вишеструко већи број индиректних корисника**,
- достигли значајан јавни и медијски домет, нарочито у областима
 - поступања са отпадом и рециклаже,
 - одрживог развоја и климатских промена.

Анализа указује да Јавни позив има изражен јавни карактер и снажан потенцијал за ширење утицаја ван непосредних учесника.

2. Доминација едукативних и превентивних активности

У свих пет области доминирају активности усмерене на:

- подизање знања,
- развој свести,
- промену ставова и навика.

Посебно је значајно:

- систематско укључивање **деце и младих**,
- дугорочна оријентација ка превенцији уместо реактивних мера.

Анализа потврђује да се Јавни позив у пракси користи као алат за дугорочно друштвено учење, а не само као финансијска подршка.

3. Неравномерна заступљеност тематских области

Анализа показује да су поједине области значајно заступљеније од других:

- највећи обим активности и домета бележе:
 - отпад и рециклажа,
 - одрживи развој и климатске промене;

- најмањи број пројеката односи се на:
 - обновљиве изворе енергије,
 - поједине специфичне сегменте заштићених подручја.

Анализа указује на потребу стратешког усмеравања будућих позива, како би се постигла боља тематска равнотежа.

4. Значај локалног и теренског приступа

Пројекти који су комбиновали:

- едукацију,
- практичан рад,
- теренске активности,
- директан контакт са грађанима и простором,

показали су **највећи квалитативни ефекат**, нарочито у областима:

- зелених површина,
- заштићених и влажних подручја.

Анализа потврђује да је локални контекст кључан за разумевање и прихватање еколошких тема.

ПРЕПОРУКЕ ЗА БУДУЋЕ ЈАВНЕ ПОЗИВЕ

1. Стратешко јачање мање заступљених области

У наредним конкурсним циклусима препоручује се:

- посебно подстицање пројеката из области:
 - обновљивих извора енергије,
 - климатске адаптације,
 - специфичних екосистема и станишта;
- јасније тематско усмеравање позива кроз приоритетне подобласти.

2. Подстицање дугорочних и континуираних програма у циљу стабилнијих и одрживијих ефекта

Размотрити могућност:

- подршке вишефазним или вишегодишњим програмима,
- надоградње успешних пројеката из претходних циклуса.

3. Додатно вредновање квалитета, не само обима

Поред броја корисника и активности, препоручује се:

- јаче вредновање
 - квалитета садржаја,
 - дубине утицаја,
 - иновативности приступа;

- подршка пројектима који комбинују образовање, културу и науку.

4. Даље унапређење система мониторинга и евалуације¹⁷

Наставити и развити постојећи модел мониторинга кроз:

- још већу стандардизацију података,
- јасније индикаторе дугорочних ефеката,
- јавну доступност синтетичких резултата.

17. Мониторинг треба да остане **алат учења**, а не само контроле.

The background is a solid green color with a repeating pattern of overlapping circles in a lighter shade of green. In the center, there are two large, light green rings, one above the other, each containing a smaller, darker green circle. To the right of these rings is a single, smaller light green circle.

ЗАКЉУЧАК

8. ЗАКЉУЧАК

Публикација представља аналитички пресек реализације програма и пројеката удружења из области заштите животне средине који су спроведени на територији Града Новог Сада у оквиру Јавног позива за 2025. годину. Заснована на систематској анализи извештаја о мониторингу и евалуацији, публикација пружа увид у обим, структуру и ефекте реализованих активности, као и у начине на које се јавна средства преводе у конкретне користи за заједницу.

Налази показују да Јавни позив представља функционалан и ефикасан механизам за спровођење стратешких циљева у области заштите животне средине, посебно у сегментима едукације, подизања свести и јачања јавног учешћа. Подржани пројекти су, кроз разноврсне формате и приступе, допрли до широког спектра грађана и допринели бољем разумевању еколошких изазова на локалном нивоу.

Истовремено, анализа указује на простор за даље унапређење конкурсног оквира, нарочито у погледу тематске равнотеже, дугорочности подршке и развоја система евалуације. Управо у томе јесте вредност овог процеса, не само у евидентирању онога што је урађено, већ у стварању основа за квалитетније планирање будућих политика и програма.

У том смислу, ова публикација има двоструку улогу. Она представља документовање постигнутих резултата, али и алат за учење, дијалог и унапређење система подршке заштити животне средине у Граду Новом Саду. Наставак оваквог приступа, заснованог на партнерству, транспарентности и евалуацији, представља важан корак ка одрживом и одговорном управљању животном средином у локалној заједници.

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад

502(497.11 Novi Sad)"2025"

КРИЛОВИЋ, Милан, 1983-

Резултат процеса мониторинга и евалуације програма и пројеката : удружења из области заштите животне средине који су реализовани на територији града новог сада током 2025. године / [Milan Krilović]. - Нови Сад : Институт за медијацију, преговарање и јавне политике, 2026 (Јерменовци : Polaris print). - 56 стр. : илустр. ; 30 cm

Податак о аутору преузет из колофона.

Тираж 500.

Напомене и библиографске референце уз текст.

ISBN 978-86-904658-7-3

а) Животна средина -- Заштита -- Нови Сад -- 2025

COBISS.SR-ID 186059017

О ПУБЛИКАЦИЈИ

Публикација представља аналитички пресек реализације програма и пројеката удружења из области заштите животне средине који су спроведени на територији Града Новог Сада у оквиру Јавног позива за 2025. годину. Заснована на систематској анализи извештаја о мониторингу и евалуацији, публикација пружа увид у обим, структуру и ефекте реализованих активности, као и у начине на које се јавна средства преводе у конкретне користи за заједницу.

ИНСТИТУТ ЗА
МЕДИЈАЦИЈУ,
ПРЕГОВАРАЊЕ И
ЈАВНЕ ПОЛИТИКЕ
ПОВЕРЕЊЕ. ПОМИРЕЊЕ. РАЗВОЈ.

Град Нови Сад

ГРАДСКА УПРАВА ЗА ЗАШТИТУ
ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ